

korte mededelingen

Dr. Abraham Schierbeekprijs voor Harry Wanders

Op 14 november 1991 ontving Harry Wanders uit handen van de burgemeester van 's-Gravenhage, A.J.E. Havermans, de Dr. Abraham Schierbeekprijs als blijk van grote waardering voor de zeer belangrijke bijdrage welke hij gedurende een lange reeks van jaren als vrijwilliger heeft geleverd in het Meijendelonderzoek als vogelonderzoeker. Gememoreerd moge hier worden het meeuwenonderzoek (mede-initiatiefnemer, stimulator, deelnemer, administrateur en rapporteur van de Meeuwenwerkgroep), de vele door hem geleide excursies naar de meeuwenkolonie, het vogelpopulatie-onderzoek Meijendel door middel van kavel tellingen en het vogelonderzoek op de Vinkenbaan Meijendel in het Sparregat. Harry Wanders voerde ook het beheer over circa honderd nestkasten in het Scheveningse Bos. Daarnaast fabriceert en distribueert hij (samen met de heer Vons) de nestkasten voor geheel Den Haag (circa 1500 per jaar).

De burgemeester van 's-Gravenhage, A.J.E. Havermans, overhandigd de prijs aan Harry Wanders, 's-Gravenhage, 14 november 1992.

De prijs die voor de vierde maal werd uitgereikt, is genoemd naar de bioloog Abraham Schierbeek (1887-1974) en is bedoeld voor vrijwilligers die zich verdienstelijk hebben gemaakt bij natuurwetenschappelijk onderzoek in Meijendel (zie ook Het Vogeljaar 35 (4): 202).

In april 1983 ontving Harry Wanders op de jaarvergadering van de Vereniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage en Omstreken 'De

Harry Wanders, de 'godfather van de meeuwen'.
Foto: Peter van Mulken.

Gouden Wulp' voor zijn vele verdiensten voor de vereniging.

Harry Wanders, gepensioneerd wiskunde- en biologieleeraar aan het Haagse Aloysius College, loopt al sinds ongeveer een halve eeuw rond in de zilvermeeuwenkolonie van Meijendel bij Wassenaar, waarvan de laatste twintig jaar als coördinator. Hij wordt wel de 'godfather' van de meeuwen in het Wassenaarse duin genoemd. Hij maakte de opkomst en de ondergang van de meeuwenkolonie op Meijendel dan ook van zeer nabij mee.

Het verdwijnen van de bekende meeuwenkolonie vindt Harry Wanders echt niet zo dramatisch. Voorheen heeft men telkens de Zilvermeeuw kort trachten te houden wegens de overlast die ze volgens sommigen veroorzaakten. Dat is nimmer gelukt, maar de natuur zorgt dan toch zelf daarvoor.

Het kortgeleden verschenen boek 'Opkomst en ondergang van een meeuwenkolonie' (zie Het Vogeljaar 40 (1): 41) is de weerslag van het levenswerk van deze bevlogen beschermer van het duingebied Meijendel, die men met deze uitgave wil eren.

In dat zelfde boek zijn ook bijdragen opgenomen van zijn beide zoons Erik en René.

Onze hartelijke felicitaties aan Harry Wanders ter gelegenheid van deze onderscheidingen.

Zwarte Mezen en conditie van naaldbomen

In het Vogeljaar 39 (6): 256-257 is een artikel opgenomen getiteld 'Is er verband tussen recente populatie-ontwikkelingen bij Zwarte Mees *Parus ater* en conditie van naaldbomen?' Naar aanleiding hiervan is een reactie van Sovon bij de auteur gekomen. Onder verwijzing naar hun artikel in Limosa 61: 151-162 (1988) wordt daarin gesteld dat vergelijking van aantallen 1973-1977 en 1979-1983 vanwege methodologische problemen niet

Het Vogeljaar 40 (1992) 4

mogelijk is. De veronderstelling is dat de aantalschatting in de broedvogelatlas te laag is geweest. Onder voorbehoud kan er slechts sprake zijn van een lichte toename van Zwarte Mezen. Dit neemt niet weg dat er inderdaad een verband kan bestaan tussen vitaliteit van bossen en aantalsontwikkeling van (onder andere) Zwarte Mezen (populaties) in Nederland en elders. Door de auteur zijn enkele bronnen aangevoerd die zijn theorie lijken te bevestigen. Enkele aanvullende bronnen zijn:

Oelke, H. (1989): Effects of the acid rain syndrome on bird populations (Harz Mountains, Lower Saxony, FR. Germany). Beiträge zur Naturkunde Niedersachsens 42 (3): 109-128.

Stastny, K. & V. V. Bejek (1985): Bird communities of Spruce Forests affected by industrial emissions in the Krusne Hory (ore Mountains). In K. Taylor, R.J. Fuller & P.C. Lack (Eds) (1985): Bird census and atlas studies: proceedings VII International Conference on Bird Census and Atlaswork. BTO, Tring.

Golfsport 'wint' terrein

Ruim 4000 hectare grond van ons land is in handen van de golfsport. In het jaar 2000 zal dat oppervlak moeten zijn uitgegroeid tot zo'n 8000 hectare, een gebied dat in totaal ongeveer tweederde van het Gooi omvat. Aan het einde van deze eeuw zouden dan toch nog 100.000 liefhebbers aan de kant toekijken, zo heeft men berekend.

De Nederlandse Golf Federatie had op 1 januari 1992 reeds 60.514 leden geregistreerd. Daarnaast zouden er nog zo'n 5.500 personen niet lid zijn, maar zich regelmatig met de golfsport bezighouden. In geen ander land ter wereld is de golfsport zo populair bij vrouwen als in Nederland. Meer dan 26.000 vrouwen houden zich regelmatig op de golfbaan op.

Eén van de grote bezwaren van de aanleg van golfbanen is de ingrijpende wijziging van de bodemstructuur doordat in vlakke terreinen reliëf wordt aangebracht. Daarnaast moet de oorspronkelijke begroeiing gedeeltelijk het veld ruimen en raakt door drainage en beregening de waterhuishouding in de omgeving van de baan in de war. Ook het gebruik van chemische middelen om niet gewenste kruiden op de grasbanen te bestrijden is nadelig voor flora en fauna. Dat kan onder meer voor de steeds zeldzamer wordende Groene Specht slechte gevolgen hebben.

Er komen weliswaar steeds 'betere' grassen die bestand zijn tegen onkruid en schimmels, maar wellicht ook minder levende wezens aantrekken in de microfauna van de bodem.

De Nederlandse Golf Federatie heeft in overleg met het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij een zogeheten 'Standaard-Beheersplan' opgesteld voor verantwoord beheer van golfterreinen. Daar staat onder meer in welke boom- en struiksoorten moeten worden gebruikt bij de aanleg en wanneer en hoe er moet worden gesproeid. Het gebruik van kunstgras kan op den duur voor de natuur geen voordeel zijn. Bij een variant op de golfsport de zogenaamde 'shortgolf' wordt reeds kunstgras gebruikt en

neemt per golfbaan ongeveer vijf hectare in beslag.

De Stichting Natuur en Milieu is in principe niet tegen de golfsport, de aanleg van terrein behoeft afhankelijk van de aard van het gebied geen verarming van natuur en landschap te betekenen. Helaas worden nog steeds golfbanen in duinen en andere natuurgebieden gepland. Maar daar horen ze niet thuis!

Bron: Susanne van Velzen in Dagblad De Gooi- en Eemlander, 8 februari 1992.

Auteur kritisch bekeken

In Het Vogeljaar 40 (2) 1992 zijn twee artikelen geplaatst van G.L. Ouweneel, waarbij ik toch wel een vraagteken wil plaatsen.

Uit het artikel 'Wanneer de daad bij de nota...?' citeer ik 'Voor degenen - ik ben er in feite één van - die zich blijven vastklampen aan de herinnering aan de natuur, harmonie, stilte en voorname naamheid van ons oude cultuurlandschap... enz.' en eveneens uit 'Verslag van een ornithologische voorjaarsreis...' citeer ik 'Nu nog zijn het Baikalmeer en de Amoer vrij van alles wat wij in Europa te veel hebben... Hoe lang nog?'

Deze uitspraken van de heer Ouweneel doen mij denken aan een spreekwoord dat zegt: 'Als de vos de passie preekt, boer pas op je kippen.' Want de grenzen van de voormalige USSR zijn nauwelijks opengesteld of G.L.O. en zijn medereizigers beginnen in Oost-Siberië het toerisme op gang te brengen. Nu nog met een geselecteerd groepje, maar in de toekomst mogelijk met miljoenen. Dit vergt dan ter plaatse een andere infrastructuur met onder andere betere wegen, hotels, vliegvelden, enzovoort. Dan gebeurt daar hetzelfde als onder andere in Spanje het geval is geweest, waar kleine vissersdorpen veranderden in monumenten voor de beton- en asfaltindustrie.

Ik begrijp wel dat deze ontwikkelingen toch niet te keren zijn, maar werp je niet op als de kampioen van de ongerepte natuur, terwijl je zelf het slechte voorbeeld geeft. Dit komt namelijk nogal inconsequent over.

■ J.H. Beijer, Flamingostraat 4 I., 1022 BG Amsterdam.

Willen wij de waarde van bepaalde gebieden leren kennen of de veranderingen ten gevolge van bepaalde omstandigheden willen volgen dan dienen wij daar wel kennis van te nemen, verslag uit te brengen en de resultaten bekend te maken. Daar kunnen wij onze ogen niet voor sluiten.

J.T.

Reactie

In zijn ijver mij van inconsequentie te betichten, verliest de heer Beijer enkele zaken uit het oog. Allereerst zal een vergelijking tussen hetgeen langs de Spaanse kusten gebeurde en nu weer op een paar plaatsen in Turkije, niet opgaan voor Siberië. Ook Midden- en Noord-Canada en zelfs Scandinavië worden niet platgewaist door horden toeristen. Ondanks dat deze streken heel wat dichterbij liggen, ja zelfs grenzen aan die delen van de wereld die de jaarlijkse toeristenstromen produceren. De (weers)omstandigheden in de subarctische gebieden zijn gelukkig niet zo

danig dat de mensheid zich er massaal gaat verpozen. Ook werp ik mij niet op 'als kampioen van de ongerepte natuur'. Ik schreef mij vast te klampen aan ons oude cultuurlandschap - dat niets te maken had met 'ongerepte natuur'.

En voorts werd er, ook door mij, al lang vóór de grenzen van het GOS opengingen, voor vogels naar deze streken gereisd en werden daar waardevolle en vooral ook voor Russische ornithologen nuttige contacten gelegd, zulks ook in 1991. De suggestie van de heer Beijer dat wij ons naar Oost-Siberië begaven om daar het toerisme op gang te brengen, is dan ook wat cynisch.

Maar dit alles ter zijde. Want waarop de heer Beijer zal doelen, is dat Westerse natuurliefhebbers door voor het bedrijven van hun passie gebruik te maken van moderne reismiddelen en optreden als kwartiermaker voor het massatoerisme (ik weet niet of destijds langs de Spaanse Middellandse-Zee kust de natuurliefhebbers het toerisme voorafgingen), het milieu belasten.

'Wij reizen om te leren vergeten', schreef Clem Schouwenaars en zeker omdat Nederlandse natuurliefhebbers en -beschermers veel moeten vergeten, zullen velen desondanks blijven reizen. Als de redactie van 'Het Vogeljaar' over deze kwestie eens wat zaken tegenover elkaar wil zetten, doe ik daaraan graag mee. Alleen, en dat in zijn algemeenheid, weten wij dat wanneer de gemiddelde Westeuropeaan en Noordamerikaan aanschuift aan de maaltijd, een douche neemt of zijn auto start, hij bezig is met de afbraak van het milieu. Dat maakt zo'n discussie niet gemakkelijker, want als de redeneringen consequent doorgetrokken worden, blijken wij dan niet allen inconsequent?

Gerard Ouweneel

Aantal broedsels van Kerkuil in 1991 gehalveerd

Er verscheen een tweede landelijke nieuwsbrief over de Kerkuil (uitgave van 'Vogelbescherming'). Deze nieuwsbrief is bestemd voor eigenaren en beheerders van gebouwen met nestgelegenheid voor de Kerkuil en voor betrokkenen bij de inventarisatie en de bescherming van de Kerkuil in Nederland. Het is een extra nummer (vijfde jaargang, nummer 2, juni 1992) van het Vogelbescherming Nieuwsbulletin dat vier maal per jaar verschijnt ten behoeve van vogelwerkgroepen, consultants en districtscoördinatoren van de Sovon. Voor de inventarisaties en de bescherming van de Kerkuil is ons land verdeeld in zestien regio's die in zeven gevallen samenvallen met de provincies.

Sinds 1979 is het aantal broedparen van de Kerkuil in ons land langzaam gestegen. De laatste jaren waren de omstandigheden voor de Kerkuil ideaal: zachte winters, voldoende voedsel en een netwerk van honderden vrijwilligers die in hun regio's actief zijn door onder meer het plaatsen van nestkasten.

Ook gaan agrariërs er steeds meer toe over om 'muizenhaarden' en in rondom hun schuur aan te leggen. Het jaar 1990 was bovendien een topjaar voor de veldmuizenstand.

De lage muizenstand van 1991 had grote gevolgen voor het broeden van de Kerkuil: een landelijke achteruitgang van bijna 50%. Op veel plaatsen waren wel paren aanwezig die echter niet tot broeden kwamen. In gunstige jaren zullen die hopelijk weer tot broeden kunnen komen. De sterkste achteruitgang vond plaats in Limburg (73%) en Noord-Brabant (68%), terwijl in Zeeland een toename is vastgesteld van ruim 17%. Het blijkt van belang verkeersslachtoffers van de Kerkuil goed te noteren en te melden.

Voor vragen kan men zich het beste wenden tot de controleur of tot de coördinator in uw eigen regio. Hieronder laten wij een telefoonlijst volgen.

Groningen: B. Corté	050 - 711 514
Friesland: A. van der Wal	05120 - 16 309
Drenthe: H. Dekker	05920 - 27 285
Overijssel (zonder Twente):	
G. Snaak	05232 - 63 958
Twente: L. Hassing:	05423 - 83 519
Achterhoek-Noord:	
A. Meenink	05450 - 92 532
Achterhoek-Liemers:	
D. Langwerden	08340 - 63 234
Veluwe: H. van Diepen	05780 - 15 114
Betuwe-Oost: M. van Bebber	085 - 213 210
Flevoland: E.R. Osieck	03404 - 25 406
Oost-Utrecht: Z. Bruyn	033 - 622 974
ZW-Utrecht - Bommelerwaard:	
P.A.H. Hendrikx	03403 - 72 054
Noord-Holland: D. van Galen	023 - 264 764
Zeeland: H.S. Zandstra	01180 - 33 623
Noord-Brabant:	
G. van den Oetelaar	04113 - 2 043
Limburg: L. Heijkers	04750 - 96 777
Landelijk coördinator:	
J. de Jong	05125 - 3 174

Premie voor boeren met zwaluwnesten

Boeren in Enschede, Haaksbergen, Eibergen, Winterswijk en de Duitse gemeenten Vreden en Ahaus kunnen een premie van f 55,- ontvangen als zij twee of meer nesten van zwaluwen op hun erf beschermen. De premie wordt toegekend door Euregio in het kader van het grensoverschrijdende landbouw en landschapsproject. De vergoeding geldt voor tegen gevels broedende Huiszwaluwen en Boerenzwaluwen die in stallen een nest bouwen. Op deze wijze wil Euregio de 'natuurproductie' direct stimuleren.

De zwaluwenstand is in de afgelopen jaren drastisch gereduceerd door het verdwijnen van geschikte broedgebieden en voortschrijdende woestijnvorming in de Afrikaanse overwinteringsgebieden.

Euregio had eerder dit jaar de Europese primeur door toekenning van premies voor het broeden van zeldzame weide- en akkervogels zoals Grutto, Tureluur, Watersnip, Ortolaan en Grauwe Gors in de zes grensgemeenten. Van deze regeling is inmiddels in honderd gevallen gebruik gemaakt. Boeren die in aanmerking willen komen voor premies, kunnen dit melden bij het Biologisch Station Zwillbrock, telefoon 0949-2564-871.

Bron: Tubantia, 2 juni 1992.